

Sieć transportowa i zróżnicowanie dostępności komunikacyjnej w gminie Wyry

Paweł Szczęsny^{1*}

¹Wydział Zarządzania, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Bogucicka 40-287 Katowice, Polska

Streszczenie

Artykuł opisuje dostępność komunikacyjną gminy Wyry, położonej w centralnej części województwa śląskiego. Zostały w nim przedstawione najważniejsze historyczne szlaki handlowe przebiegające przez te tereny oraz ich wpływ na ówczesne rozmieszczenie dróg. Ponadto, zaznaczone zostały współczesne funkcje dróg kołowych i sieci kolejowej dla lokalnej społeczności. W publikacji zawarty jest opis inwestycji przeprowadzonych przez lokalne władze w latach 1991-2015, jak również badanie opinii mieszkańców na temat dostępności komunikacyjnej w gminie.

Artykuł jest przedrukiem pracy konkursowej, przygotowanej na XLV Olimpiadę Geograficzną pod opieką mgr Katarzyny Dacy-Ignatiuk.

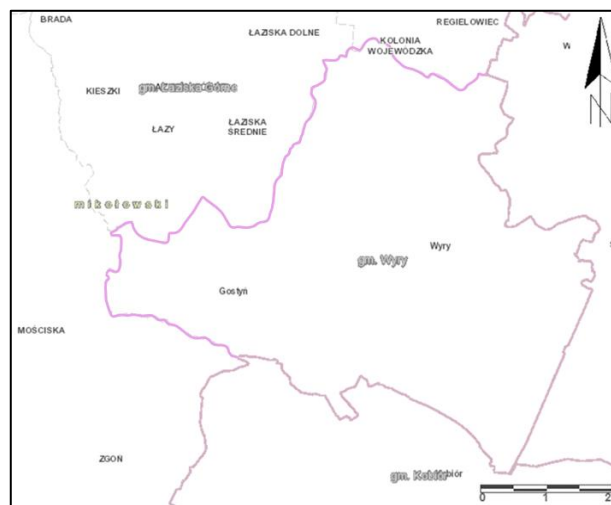
Słowa kluczowe: sieć drogowa, komunikacja publiczna, województwo śląskie, ankieta

Wstęp

Gmina Wyry położona jest w centralnej części województwa śląskiego, w powiecie mikołowskim. Jej nazwa wywodzi się od słowa wiry, wir, co dawniej oznaczało źródło. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z dokumentu wystawionego przez księcia Mieszka Opolskiego w 1287 roku, dotyczącego dodatkowych uposażeń kościoła św. Wojciecha w mieście Mikołowie. Do roku 1728 było to wolne sołectwo, później stało się folwarkiem książęcym, na których gospodarowali dzierżawcy [O gminie. Historia...].

Od północy gmina Wyry graniczy z Mikołowem, od południa z Kobiórem, od wschodu z Tychami, a od zachodu z Łaziskami Górnymi i Orzeszem (Rys. 1). Pod względem geologiczno-geograficznym stanowi fragment Kotliny Oświęcimskiej [O gminie. Położenie geograficzne...]

Administracyjnie gmina obejmuje dwie miejscowości, oddzielone pasmem lasów: w części północnej są to Wyry, a w południowej Gostyń. Pomimo swojej małej powierzchni, gmina posiada bardzo dobrze rozbudowaną i różnorodną sieć komunikacyjną.

Rys. 1. Mapa lokalizacyjna gminy Wyry
Źródło: opracowanie własne na podstawie [www.orsip.pl]

Fig. 1. Location of the Wyry commune
Source: own study based on [www.orsip.pl]

Celem pracy jest przedstawienie roli użytkowej sieci transportowej i dostępności do niej w różnych częściach gminy Wyry oraz jej zmiany w okresie istnienia osadnictwa na tym obszarze.

W celu zebrania danych dokonano kwerendy dostępnych tekstów źródłowych oraz przeprowadzono prace terenowe. Do pozyskania opinii

*Corresponding author.

E-mail address: pawel.szczesny1@edu.uekat.pl (P. Szczęsny).

mieszkańców na temat sieci transportowej w gminie wykorzystano badania ankietowe.

1. Rys historyczny rozwoju sieci komunikacyjnej w gminie Wyrzy

Okolice Mikołowa oraz Wyr od dawna przecinały ważne szlaki handlowe. Pierwotnie były to drogi nieutwardzone, omijające wyższe wzgórza i doliny, dlatego były bardzo kręte. Te najczęściej użytkowane stale poprawiano, by umożliwić ruch kołowy pojazdów. W średniowieczu przez Gostyń przebiegała bardzo ważna, jeśli nie najważniejsza, droga w ówczesnej Polsce, łącząca Wrocław i Kraków. Droga ta odgrywała również dużą rolę w tzw. handlu lewantyńskim. Prowadziła ona przez Konstantynopol, Lwów, Śląsk, aż do północnej Europy. Gdy w XVI wieku odkryto możliwość eksportu oraz importu za pomocą żeglugi morskiej, szlak stracił na znaczeniu [Prus 1932]. Odgrywał natomiast dużą rolę lokalnie, ponieważ wtedy transportowane były towary z południowej Polski, przed wszystkim sól i bydło.

Wraz z postępem gospodarczym, drogi transportowe musiały być modernizowane, by spełniać aktualne wymogi. Jednak dopiero w latach dwudziestych XIX wieku zaczęto przebudowywać drogi na szosy. Pierwsza taka szosa powstała w 1824 roku. Prowadziła z Wrocławia przez Gliwice, Mikołów, Bieruń Stary, Oświęcim do Krakowa [Borowian-Cyba i Cyba 2016]. W latach 1846-1848 doszło do modernizacji (utwardzenia) szosy Mikołów-Gostyń – Kobiór- Goczałkowice (Rys. 2), prowadzącej do ówczesnej granicy prusko-austriackiej. Dzisiaj na tym odcinku istnieje droga wojewódzka nr 928.

Przez gminę Wyrzy przebiega również sieć kolejowa. Transport kolejowy z Tychów do Jaśkowic poprowadzony był już w roku 1870 wzdłuż południowej granicy wsi. Linie tę zbudowano przede wszystkim dla transportu węgla kamiennego.

2. Znaczenie dróg kołowych dla lokalnej społeczności

Gmina Wyrzy posiada bardzo dobrze rozbudowaną sieć drogową (Rys. 2). Przebiega tu 7 km

drogi wojewódzkiej nr 928 (Mikołów-Kobiór), która jest administrowana przez Zarząd Dróg Wojewódzkich. Droga ta pełni dużą rolę w transporcie regionalnym. Oprócz tego, przez gminę Wyrzy przebiega 10 dróg powiatowych, administrowanych przez Zarząd Dróg Powiatowych (ulice: Główna, Drzymały, Rybnicka, Macierzanki, Magazynowa, Miarowa, Łaziska, Łuczniaków, Puszkina i Zbożowa), które mają łączną długość 19,12 km. Natomiast drogi gminne, które mają wyłącznie znaczenie lokalne, o łącznej długości 40,7 km, zarządzane są przez gminę Wyrzy [Strategia Rozwoju...].

Rys. 2. Fragment Mapy Mikołowa i okolicy z początku XX wieku, przedstawiającej szosę Mikołów-Gostyń-Kobiór-Goczałkowice [Borowian-Cyba i Cyba 2016]

Źródło: fotografia mapy ze zbiorów Nadleśnictwa Kobiór
Fig. 2. A fragment of the Map of Mikołów and its surroundings from the beginning of the 20th century, showing the Mikołów-Gostyń-Kobiór-Goczałkowice road [Borowian-Cyba i Cyba 2016]

Linia kolejowa przebiegająca przez gminę nie ma obecnie znaczenia komunikacyjnego dla jej mieszkańców. Na terenie Wyrzy istnieje jeden nieczynny przystanek kolejowy. Leży on na linii kolejowej 169, która łączy stację Orzesze Jaśkowice ze stacją Tychy. Ruch na tej linii w 2001 roku został zawieszony. Znajdował się tam również dodatkowy tor umożliwiający mijankę, który został rozebrany po likwidacji posterunku.

Obecnie budynek stacyjny nazywa się „Dworzec Wiry Pizza Pub”; znajduje się tam punkt gastronomiczny (Fot. 1). Obydwa perony są pozarastane. Od 2008 roku wznowiono ruch towarowy, odbywający się w kierunku Tychów i Orzesza, natomiast nie pojawił się tutaj żaden pociąg osobowy. Najbliższe czynne przystanki kolejowe dla mieszkańców gminy znajdują się w Mikołowie, Kobiórze, Tychach, Orzeszu i Łaziskach Górnych.

Fot. 1. Dworzec Wiry Pizza Pub – dawny przystanek kolejowy, Fot. autora

Fot. 1. Wiry Station Pizza Pub – a former railway stop. Photo made by the author

3. Związek między pokryciem i ukształtowaniem terenu a gęstością sieci drogowej

Na podstawie przeanalizowanych map pokrycia terenu zaobserwowano, iż bardziej rozbudowana sieć drogowa znajduje się w zachodniej części gminy Wiry (Rys. 3). Biegnie tutaj droga nr 928, ulice: Pszczyńska, Rybnicka, Łaziska czy Łuczników. W części wschodniej, oprócz okolic centrum wsi Wiry, trudno zauważyć większe drogi. Prawie na całej powierzchni wschodniej części gminy znajduje się las. Na północ od lasu praktycznie cały obszar jest wykorzystany rolniczo. Dodatkowo, znajduje się tu wiele obiektów hydrologicznych, takich jak Jezioro Wicie, Stary Staw, Stępnik, Gostynia, czy Potok Browarniany (Rys. 3). Zachodnia część obszaru pod tym względem jest uboższa, co sprzyja modernizacji dróg istniejących i budowie nowych.

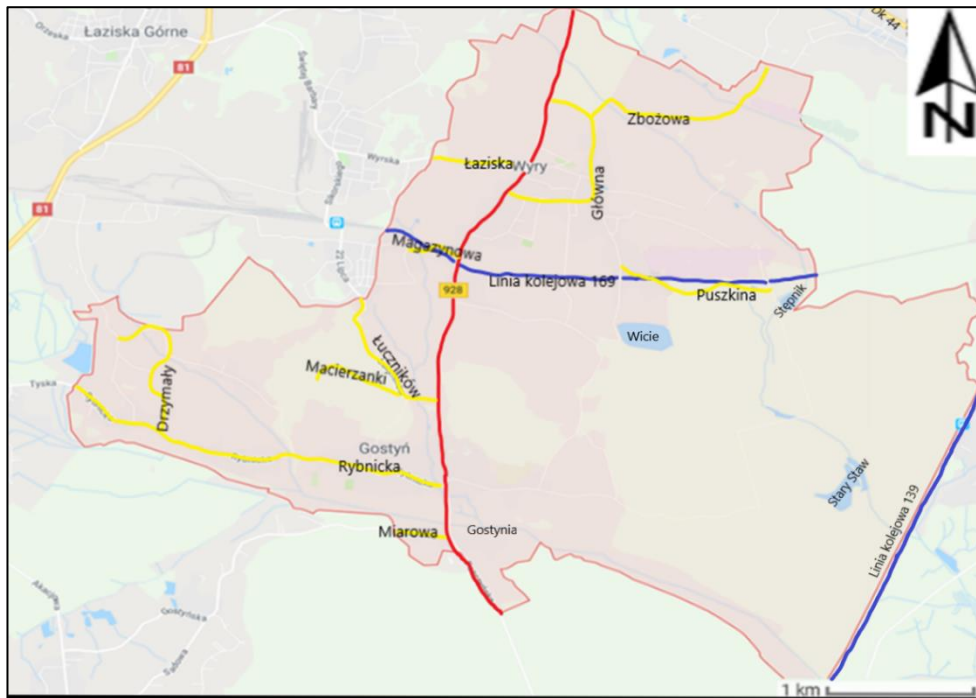
Ukształtowanie terenu ma niewielki wpływ na sieć transportową. W gminie deniwelacja terenu waha się od 50-60 metrów (Rys. 4).

4. Zmiany w infrastrukturze komunikacyjnej gminy w okresie 1991-2015

Gmina Wiry stale się rozwija. W latach 1991-1994 zrealizowano m.in. takie inwestycje, jak budowa wodociągu przy ulicy Pszczyńskiej, remont ulic: Profilowej, Wróbla, Kopaniny, Ładnej, wykonano doświetlenie ulic Puszkina, Wagonowej i Zawodzie [Inwestycje w gminie...]. Aktualnie prowadzi się tu wiele inwestycji, związanych z kanalizacją i wodociągami, energetyką odnawialną oraz sportem i rekreacją, ale w głównej mierze są to inwestycje w zakresie komunikacji. Przykładowo, w 2014 roku na transport i łączność wydano 2,85 miliona złotych [Bank Danych Lokalnych...]. W 2015 roku wyremontowano ul. Słoneczną i Porzeczkową w Wyrach oraz ul. Rybnicką i Tyską w Gostyni. W ostatnich latach przebudowano fragmenty nawierzchni np. ul. Leszczynowej, Drzymały czy Sosnowej. Wybudowano nową zatokę autobusową w Gostyni.

Zmiany, które tutaj zaszły są bardzo wyraźnie widoczne przy porównaniu dwóch ortofotomap Wyr: z 2003 (Rys. 5) i 2015 roku (Rys. 6). W 2015 roku można zauważyć zdecydowanie lepiej rozwiniętą infrastrukturę drogową niż w roku 2003 (Rys. 6). Najbardziej zauważalną zmianą było wybudowanie ulicy Tysiąclecia, łączącej centrum z dzielnicą Kopaniny. Oprócz tego można zauważyć rozbudowanie ulicy Wagonowej, prowadzącej do Jeziora Wicie. Zostały również wyremontowane drogi o mniejszym znaczeniu, takie jak Rubinowa, Łabędzia, Józefa Markiela, Dębowa, Brzozowa czy Zwycięstwa.

Wiele inwestycji jest w trakcie realizacji, planuje się też ich więcej. Za najciekawszą uważam tę związaną z rozwojem turystyki rowerowej, obejmującą przebudowę dróg w gminie Wiry [Ścieżki Rowerowe...]. Moim zdaniem, dzięki takim inwestycjom gmina stanie się bardziej atrakcyjna turystycznie. Teren ten jest bardzo ciekawy historycznie oraz posiada interesujące obiekty hydrologiczne, takie jak staw Wicie, czy Stary Staw (Rys. 3).

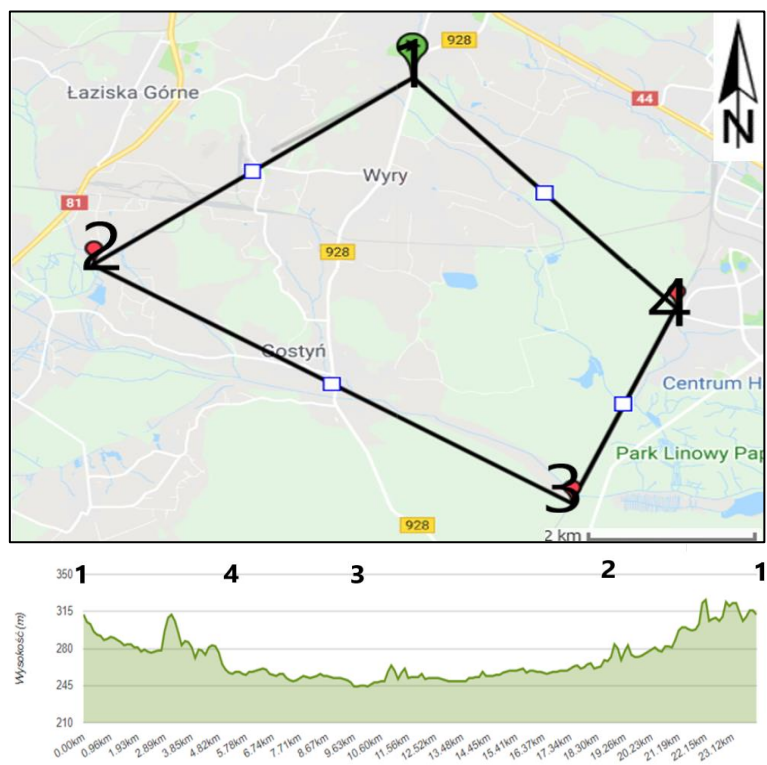

Rys. 3. Sieć komunikacyjna gminy Wyry

Źródło: opracowanie własne na podstawie [www.googlemaps.pl]

Fig. 3. Communication network of the Wyry commune

Source: own study based on [www.googlemaps.pl]

Rys. 4. Profil terenu pomiędzy skrajnymi punktami gminy Wyry

Źródło: opracowanie własne na podstawie [www.navime.pl]

Fig. 4. Profile of the area between the extreme points of the Wyry commune

Source: own study based on [www.navime.pl]

Rys. 5. Ortofotomapa rejonu Wyr z 2003 roku
Źródło: opracowanie własne na podstawie [www.orsip.pl]
Fig. 5. Orthophotomap of the Wyr region from 2003
Source: own study based on [www.orsip.pl]

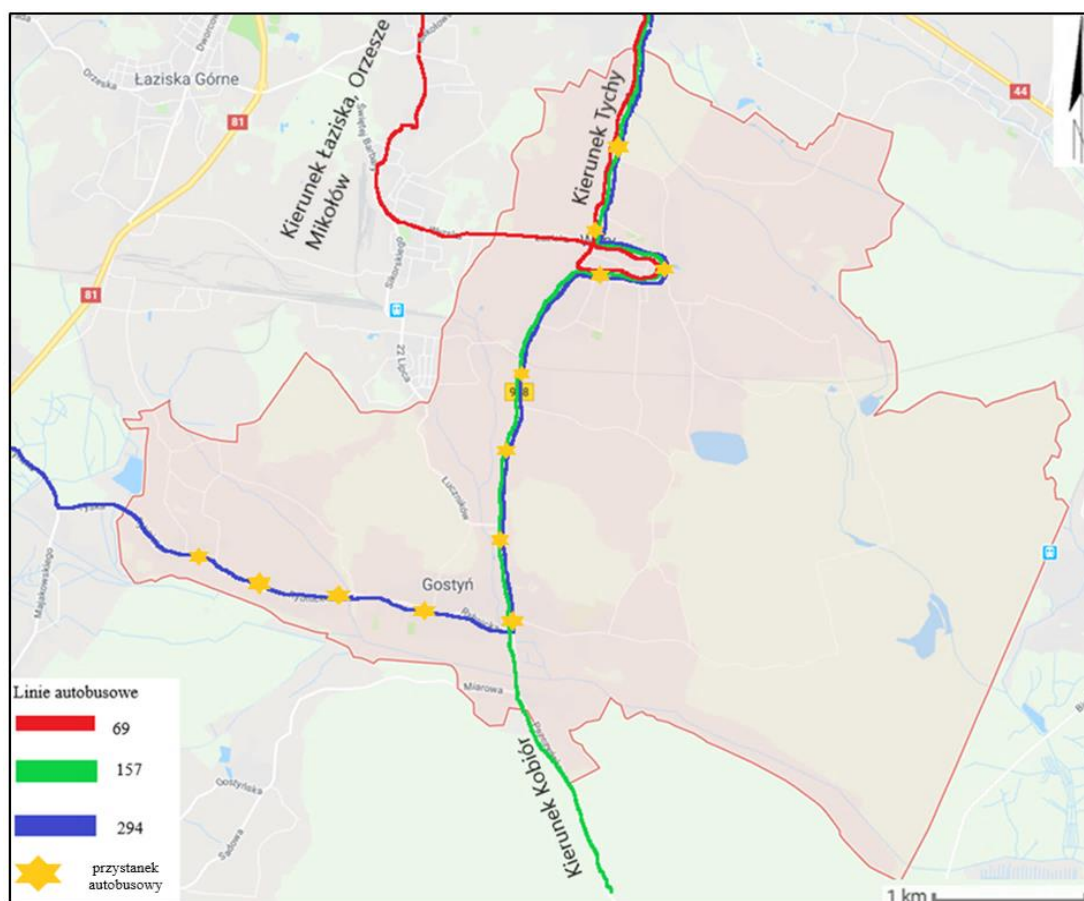
Rys. 6. Ortofotomapa rejonu Wyr z 2015 roku
Źródło: opracowanie własne na podstawie [www.orsip.pl]
Fig. 6. Orthophotomap of the Wyr region from 2015
Source: own study based on [www.orsip.pl]

5. Komunikacja publiczna w Wyrach

Organizatorem transportu publicznego w Wyrach jest obecnie Zarząd Transportu Metropolitarne (w latach 1996-2018 był nim Miejski Zarząd Komunikacji w Tychach). Gmina partycypuje w kosztach trzech linii autobusowych: 69, 157 i 294. Dzięki nim mieszkańcy bez żadnych przesiadek mogą dojechać do oddalonych w promieniu kilkunastu kilometrów miast takich jak Mikołów, Łaziska Górne Tychy czy Żory.

„Gęstość rozmieszczenia przystanków autobusowych w Gminie ułatwia mieszkańcom korzystanie ze środków komunikacji miejskiej” – takie zdanie możemy przeczytać na stronie internetowej gminy Wyry [[Komunikacja...](#)].

Czy jednak można powiedzieć, że każdy mieszkaniec ma równy dostęp do komunikacji publicznej? Autor nie zgadza się z tą hipotezą i powołuje się na mapę linii autobusowych w gminie ([Rys. 7](#)). Linia 69 mieszkańcy z centrum i okolic wsi Wyry dostaną się do Orzesza, Żor, Łazisk Górnych i Mikołowa. Autobusem nr 157 mieszkańcy z centrum i okolic drogi krajowej 928 dojadą do Mikołowa, Kobióra i Tychów. Natomiast skorzystanie z linii 294 będzie dawało możliwość mieszkańcom Gostyni i centrum Wyr dotarcie do Mikołowa oraz Łazisk Górnych. Mieszkańcy zachodniej części gminy mają bardzo utrudnione zadanie, by móc skorzystać z lokalnej komunikacji publicznej.

Rys. 7. Mapa linii autobusowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie [www.googlemaps.pl]

Fig. 7. Bus lines map

Source: own study based on [www.googlemaps.pl]

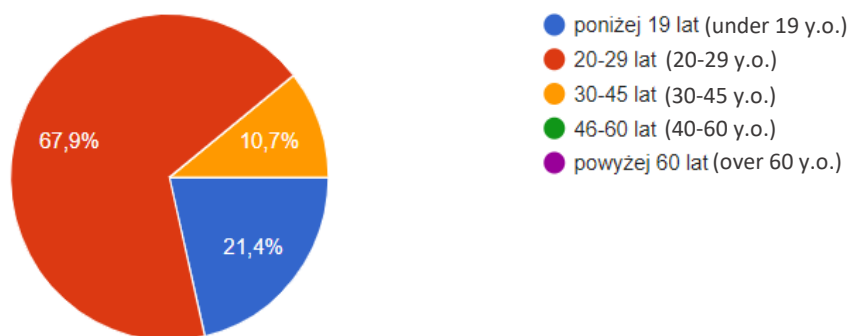
6. Opinia mieszkańców na temat dostępności komunikacyjnej w gminie Wyry – analiza i interpretacja wyników badania ankietowego

W celu poznania opinii mieszkańców Gostynii Wyr na temat zadowolenia z komunikacji miejskiej, dostępności oraz stanu dróg, przeprowadzono krótką internetową ankietę. W badaniu wzięło udział 28 mieszkańców gminy Wyry. 75% stanowiły kobiety, a 25% mężczyźni. Przebieg wiekowy respondentów przedstawia Rys. 8.

W pierwszym pytaniu respondenci byli poproszeni o ocenienie stanu oraz ilości dróg w gminie. Odpowiedzi zadowolenia oraz niezadowolenia podzieliły się po połowie (46,4% osób uważało stan dróg za dobry 3,6% za bardzo dobry, a 35,7% oraz 14,3% za zły oraz bardzo zły). Następnie mieszkańcy mieli możliwość uzasadnienia swojego niezadowolenia ze stanu oraz ilości dróg. Najwięcej, bo aż 13 respondentów, zwróciło uwagę na zły stan nawierzchni dróg, 3 na zbyt małą ilość dróg publicznych oraz po jednej na słaby dojazd do dróg głównych oraz brak dojazdów asfaltowych do posesji.

W następnej kolejności osoby oceniały w skali od 1 do 10 dostępność do komunikacji miejskiej. Zdania na ten temat były podzielone. Powyżej 5 odpowiedziało 57%, a 5 lub poniżej 43%. Najwięcej badanych (prawie 30%) wskazało ocenę 7/10. Dokładne wyniki przedstawia Rys. 9.

Mieszkańcy byli również zapytani o częstotliwość użytkowania przez nich komunikacji miejskiej. 28,6% korzysta codziennie, 25% kilka razy w tygodniu, 7,1% raz w tygodniu, 17,9% raz w miesiącu, a 21,4% nie korzysta. Najczęstszym celem korzystania był dojazd do pracy (41%), cele rozrywkowe jak kino, teatr (56%), dojazd na zakupy (30%) czy do szkoły (11%). Aż 43% ankietowanych nie jest zadowolonych z oferty gminy dotyczącej komunikacji miejskiej, a tylko 32% wyraża aprobatę. Wśród najczęściej odwiedzanych sąsiadujących miejscowości były Mikołów 82% oraz Tychy 61%. Kobiór, Łaziska Górne oraz Orzesze odwiedza po kilkanaście procent mieszkańców. Jedna osoba w odpowiedzi „inne” wskazała Katowice (Rys. 10).

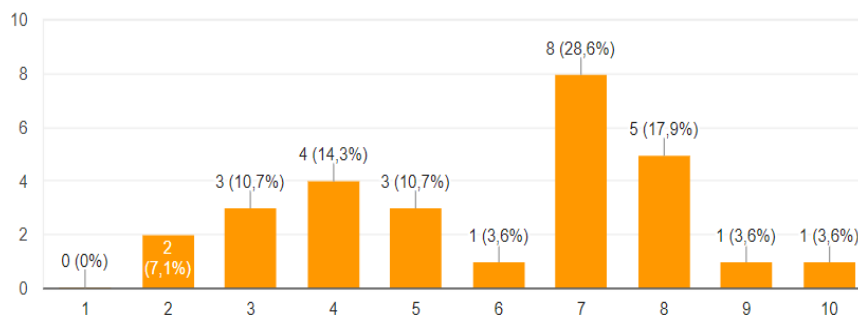

Rys. 8. Rozkład wieku ankietowanych

Źródło: opracowanie własne

Fig. 8. Age distribution of respondents

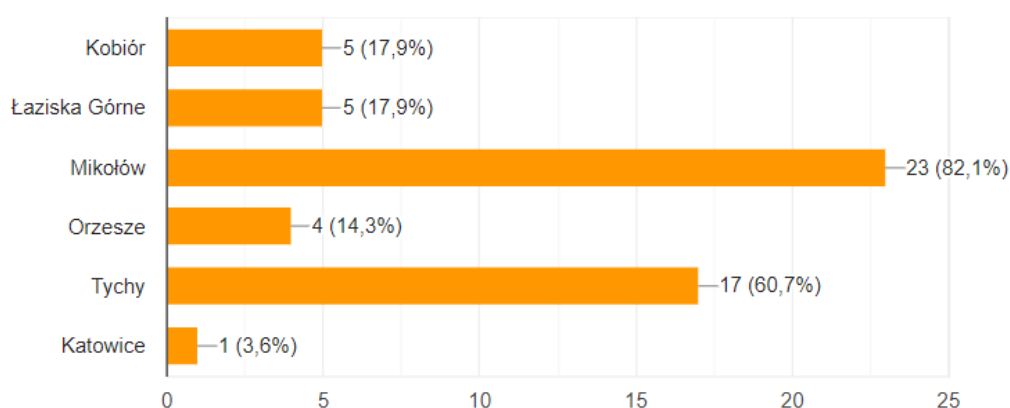
Source: own study

Rys. 9. Rozkład zadowolenia z komunikacji miejskiej wśród mieszkańców Wyr. Na osi pionowej liczebność wskazań
Źródło: opracowanie własne

Fig. 9. Distribution of satisfaction with public transport among Wyr residents. The number of indications on the vertical axis

Source: own study

Rys. 10. Rozkład najczęściej odwiedzanych miejscowości przez mieszkańców Wyr
Źródło: opracowanie własne

Fig. 10. Distribution of the most frequently visited localities by the Wyr residents

Source: own study

Na podstawie analizy wyników badania można stwierdzić, iż mieszkańcy mają podzielone opinie na temat stanu oraz ilości dróg. Prawdopodobnie te osoby, które wypowiedziały się negatywnie, mieszkają poza centrum wsi. Natomiast w przypadku komunikacji publicznej, w większości występują złe opinie. Ludzie narzekają na niewielką liczbę połączeń, brak bezpośredniego połączenia z miastami sąsiednimi, niewielką ilość połączeń w szczególności w godzinach wieczornych oraz w weekendy. Problemem jest również zauważalna przez ankietowanych mała częstotliwość kursowania autobusów oraz mała liczba przystanków autobusowych.

Mieszkańcy zostali również zapytani o ewentualne zmiany, które chcieliby wprowadzić w infrastrukturze transportowej gminy. Najwięcej propozycji dotyczyło komunikacji publicznej:

częstsze kursy, przede wszystkich nocami oraz uruchomienie ponownie dworca kolejowego, w celu bezkorkowego transportu do Tychów, Orzesza czy Katowic.

Podsumowanie

Po wnikliwej analizie dostępnych źródeł, opinii mieszkańców, własnych obserwacji i doświadczeń, można stwierdzić, iż poziom komunikacji oraz stan dróg w gminie Wyr są na niskim poziomie, w porównaniu do sąsiednich miejscowości. Przez gminę przechodzi zaledwie jedna droga wojewódzka i kilka dróg powiatowych, pozostałe mają wyłącznie znaczenie lokalne. Dojazd komunikacją publiczną do pobliskich miejscowości jest bardzo utrudniony lub

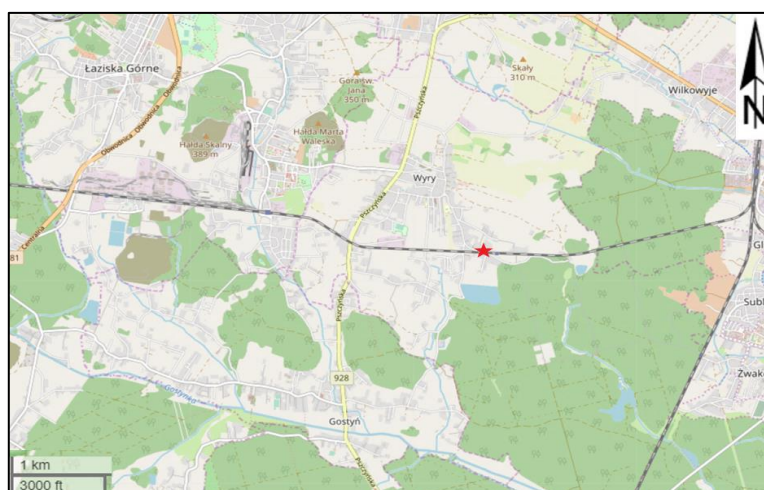

wręcz niemożliwy, ze względu na małą ilość połączeń i niską częstotliwość kursów autobusowych. Nie dziwi więc fakt, iż gmina ma tylko 8 tysięcy mieszkańców. Jest to niewiele, jak na gminę należącą do Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.

Faktem jest, że Wiry rozwijają się bardzo dynamicznie. W ciągu kilku lat podjętych zostało wiele inwestycji, duża część jest w trakcie realizacji. W najbliższej przyszłości planuje się realizację kolejnych. Jednak na dziś Wiry są mało

atrakcyjnie do zamieszkania, jeśli bierze się pod uwagę infrastrukturę transportową oraz komunikację publiczną. Władze Wyr i miast sąsiadujących, szczególnie miasta Tychy, powinny dojść do porozumienia w sprawie lepszej sieci transportowej, gdyż przyniosłoby ono korzyści obu stronom.

Dużą szansą byłoby również ponowne otwarcie dworca kolejowego, lub też utworzenie przynajmniej jednego przystanku kolejowego (Rys. 11).

Rys. 11. Lokalizacja proponowanego przystanku kolejowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie [www.openstreetmap.org]

Fig. 11. The location of the proposed train stop

Source: own study based on [www.openstreetmap.org]

Byłoby to duże udogodnienie dla mieszkańców, ponieważ większość pracuje oraz uczy się poza granicami tej małej gminy. Wybrane miejsce na przystanek kolejowy znajdowałoby się w miejscu, w którym stał stary dworzec. Dawny przystanek znajdował się w centrum gminy, tak by większość mieszkańców miała do niego dostęp. Dodatkowo, punkt jest zlokalizowany w pobliżu Jeziora Wicie, więc mieszkańcy z pobliskich miast mogliby się tu łatwo dostać w celu rekreacji i wypoczynku.

Gmina Wiry jest idealnym przykładem do przedstawienia zróżnicowania dostępności do komunikacji miejskiej. Być może, w przyszłości władze lokalne będą zwracały większą uwagę na poprawienie warunków życia w gminie, by zachęcić ludzi z miasta do emigracji na jej terytorium.

Literatura

Bank Danych Lokalnych. Dane dla jednostek podziału terytorialnego. www.stat.gov.pl, data pobrania: 14.09.2018.

Borowian-Cyba L., Cyba H. (2016): Gostyn od średniowiecza do współczesności. *Dzieje Gostyni na tle historii ziemi pszczyńskiej*. Katowice, s.106.

Inwestycje w gminie. Społeczno-ekonomiczna charakterystyka Gminy Wiry, s. 54.

Komunikacja. www.wiry.pl, data pobrania: 20.09.2018.

O gminie. Historia. www.wiry.pl, data pobrania: 18.09.2018.

O gminie. Położenie geograficzne. www.wiry.pl, data pobrania: 17.09.2018.

Prus K. (1932): *Z dziejów Mikołowa i jego okolic*. Mikołów, s.25.

Strategia Rozwoju Gminy Wiry 2014-2022.

Ścieżki Rowerowe. www.wiry.pl, data pobrania 20.09.2018.

www.googlemaps.pl

www.navime.pl

www.openstreetmap.org

www.orsip.pl

Transport network and diversity of transport accessibility in Wry

Abstract

The article describes the main characteristic of the infrastructure and public transport in Wry, which is located in the central part of Silesian Voivodeship. There are main historical trade roads which led through this area described in the article and how they influenced today's road layout. Moreover, the contemporary functions of roads and the railway network for the local community are marked. There is also a description of investments executed by local authorities between 1991-2015. The article presents the results of a survey about access to public transport in Wry as well.

This paper was written as a competition entry for XLV Geographical Olympiad with mgr Katarzyna Dacy-Ignatiuk's help as a student advisor.

Keywords: roads network, public communication, Silesian Voivodeship, survey